

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 14ης Οκτωβρίου 2004*

Στην υπόθεση C-39/02,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, υποβληθείσα από το Højesteret (Δανία), με απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Φεβρουαρίου 2002, στη δίκη

Mærsk Olie & Gas A/S

κατά

Firma M. de Haan en W. de Boer,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, R. Schintgen (εισηγητή) και N. Colneric, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Απριλίου 2004,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Mærsk olie & Gas A/S, εκπροσωπούμενη από τον S. Johansen, advokat,
- η Firma M. de Haan en W. de Boer, εκπροσωπούμενη από τον E. Svensson, advokat,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις H. G. Sevenster και J. van Bakel,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την P. Ormond, επικουρούμενη από τον A. Layton, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον N. B. Rasmussen και την A.-M. Rouchaud,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 21, 25 και 27 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Mærsk Olie & Gas A/S (στο εξής: Mærsk) και της ομόρρυθμης εταιρίας M. de Haan και W. de Boer (στο εξής: εφοπλιστές), με αντικείμενο αίτηση αποκαταστάσεως των ζημιών που φέρεται ότι προκλήθηκαν σε υποθαλάσσιους αγωγούς στη Βόρειο Θάλασσα από αλιευτικό σκάφος ανήκον στους εν λόγω εφοπλιστές.

Το νομικό πλαίσιο

Η διεθνής σύμβαση του 1957 για τον περιορισμό της ευθύνης των πλοιοκτητών ποντοπόρων πλοίων

- 3 Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της διεθνούς συμβάσεως για τον περιορισμό της ευθύνης των πλοιοκτητών ποντοπόρων πλοίων, της 10ης Οκτωβρίου 1957 (International Transport Treaties, suppl. 1-10, Ιανουάριος 1986,

σ. 81, στο εξής: σύμβαση του 1957), ένας πλοιοκτήτης μπορεί να περιορίσει την ευθύνη του σε συγκεκριμένο ποσό για έναν από τους λόγους που το άρθρο αυτό απαριθμεί, εκτός αν το γεγονός που οδήγησε στη γένεση της οφειλής προκλήθηκε από προσωπικό πταίσμα του πλοιοκτήτη. Μεταξύ των απαριθμούμενων λόγων περιλαμβάνονται, στο στοιχείο β', οι υλικές ζημιές που προκαλούνται από πράξη, αμέλεια ή παράλειψη οποιουδήποτε προσώπου βρίσκεται στο σκάφος και έχει σχέση με την πλοήγησή του.

- 4 Δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως, το ποσό μέχρι το οποίο μπορεί να περιοριστεί η ευθύνη υπολογίζεται σε συνάρτηση με τη χωρητικότητα του πλοίου και ποικίλλει ανάλογα με τη φύση της προκληθείσας ζημίας. Ως εκ τούτου, όταν η ζημιογόνος πράξη έχει προκαλέσει υλικές μόνο ζημιές, το ποσό μέχρι το οποίο ο πλοιοκτήτης μπορεί να περιορίσει την ευθύνη του αντιστοιχεί σε 1 000 φράγκα Ροίncaré ανά κόρο χωρητικότητας του πλοίου.
- 5 Εφόσον το σύνολο των απαιτήσεων που απορρέουν από το ίδιο ζημιογόνο γεγονός υπερβαίνει το όριο της ούτως οριζόμενης ευθύνης, το άρθρο 2, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω συμβάσεως προβλέπει ότι μπορεί να συσταθεί κεφάλαιο, ποσού αντίστοιχου προς το όριο αυτό, με σκοπό να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για τον διακανονισμό των οφειλών έναντι των οποίων αντιτάσσεται ο περιορισμός της ευθύνης. Το κεφάλαιο κατανέμεται, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, «μεταξύ των πιστωτών, σε συνάρτηση με το ποσό των αναγνωρισμένων απαιτήσεών τους».
- 6 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 7, της συμβάσεως του 1957, «η επίκληση του περιορισμού της ευθύνης [του πλοιοκτήτη] δεν συνεπάγεται αναγνώριση της ευθύνης αυτής».

7 Το άρθρο 4 της συμβάσεως αυτής έχει ως εξής:

«[...] οι σχετικοί με τη σύσταση και την κατανομή του ενδεχόμενου κεφαλαίου κανόνες και όλοι οι δικονομικοί κανόνες διέπονται από το δίκαιο του κράτους εντός του οποίου συστάθηκε το κεφάλαιο.»

8 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών δεσμευόταν από τη σύμβαση του 1957 όταν συνέβησαν τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης.

Η Σύμβαση των Βρυξελλών

9 Από το προοίμιο της Συμβάσεως των Βρυξελλών προκύπτει ότι σκοπός της είναι η απλούστευση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και εκτελέσεως των δικαστικών αποφάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 293 ΕΚ, και η ενίσχυση εντός της Κοινότητας της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων σ' αυτή προσώπων. Το εν λόγω προοίμιο προβλέπει επίσης ότι, προς τον σκοπό αυτό, προέχει να καθοριστεί η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών.

10 Το άρθρο 2 της Συμβάσεως των Βρυξελλών θέτει τον γενικό κανόνα της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο κατοικεί ο εναγόμενος. Το άρθρο 5 της εν λόγω συμβάσεως ορίζει πάντως ότι, «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί «ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός».

- 11 Το άρθρο 6α της εν λόγω συμβάσεως προσθέτει τα εξής:

«Όταν, σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση, δικαστήριο συμβαλλόμενου κράτους έχει διεθνή δικαιοδοσία για να κρίνει αγωγές αστικής ευθύνης [η οποία] απορρέει από χρησιμοποίηση ή εκμετάλλευση πλοίου, το δικαστήριο αυτό ή κάθε άλλο που το υποκαθιστά, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του κράτους αυτού, εκδικάζει και τα αιτήματα τα σχετικά με τον [περιορισμό] αυτής της ευθύνης.»

- 12 Επιπλέον, σκοπός της Συμβάσεως των Βρυξελλών είναι η πρόληψη της εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων. Ως εκ τούτου, το άρθρο της 21, το οποίο αφορά την εκκρεμοδικία, προβλέπει τα εξής:

«Αν έχουν ασκηθεί αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων [διαφορετικών] συμβαλλομένων κρατών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί, αναστέλλει αυτεπάγγελα τη διαδικασία του μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.

Το δικαστήριο που οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία αν η διεθνής δικαιοδοσία του άλλου δικαστηρίου αμφισβητείται.»

- 13 Περαιτέρω, το άρθρο 22 της συμβάσεως αυτής προβλέπει τα εξής:

«Όταν συναφείς αγωγές έχουν ασκηθεί ενώπιον δικαστηρίων διάφορων συμβαλλόμενων κρατών και είναι εκκρεμείς σε πρώτο βαθμό, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία.

Κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί μπορεί επίσης, με αίτηση ενός από τους διαδίκους, να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, υπό την προϋπόθεση ότι το δίκαιό του επιτρέπει την ένωση συναφών υποθέσεων και ότι το πρώτο δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία και για τις δύο αγωγές.

Είναι συναφείς, κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, αγωγές που συνδέονται μεταξύ τους τόσο στενά ώστε να υπάρχει συμφέρον να εξετασθούν και να εκδικασθούν ταυτόχρονα, προκειμένου να αποφευχθούν λύσεις που θα ήταν ασυμβίβαστες αν οι υποθέσεις εκδικάζονταν χωριστά.»

14 Όσον αφορά την αναγνώριση, το άρθρο 25 της εν λόγω συμβάσεως έχει ως εξής:

«Ως απόφαση, κατά την έννοια της παρούσας συμβάσεως, νοείται κάθε απόφαση εκδιδόμενη από δικαστήριο συμβαλλόμενου κράτους, οποιαδήποτε και αν είναι η ονομασία της, όπως απόφαση, διαταγή, διαταγή εκτελέσεως, καθώς και ο καθορισμός της δικαστικής δαπάνης από τον γραμματέα.»

15 Το άρθρο 26, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών προβλέπει τα εξής:

«Απόφαση που εκδίδεται σε συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζεται στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία.»

16 Το άρθρο 27, ωστόσο, προβλέπει τα εξής:

«Απόφαση δεν αναγνωρίζεται

[...]

2. αν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο κανονικά και έγκαιρα ώστε να μπορεί να αμυνθεί.

[...]»

- 17 Το άρθρο IV του συνημμένου στη Σύμβαση των Βρυξελλών πρωτοκόλλου έχει ως εξής:

«Δικαστικά και εξώδικα έγγραφα που [...] πρέπει να επιδοθούν σε πρόσωπα που βρίσκονται στο έδαφος άλλου συμβαλλόμενου κράτους διαβιβάζονται κατά τη διαδικασία που προβλέπεται από τις συμβάσεις και συμφωνίες μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Τον Μάιο του 1985, η Mærsk τοποθέτησε έναν αγωγό πετρελαίου και έναν αγωγό φυσικού αερίου στη Βόρειο Θάλασσα. Τον Ιούνιο του 1985, αλιευτικό σκάφος ανήκον στους εφοπλιστές αλίευε στην περιοχή όπου βρίσκονταν οι αγωγοί. Η Mærsk διαπίστωσε ότι οι αγωγοί αυτοί υπέστησαν βλάβη.

- 19 Με έγγραφο της 3ης Ιουλίου 1985, η Mærsk ενημέρωσε τους εφοπλιστές ότι τους θεωρούσε υπεύθυνους για τις ζημίες αυτές, το κόστος αποκαταστάσεως των οποίων αποτιμήθηκε σε 1 700 019,00 δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD) και σε 51 961,58 λίρες Αγγλίας (GPB).
- 20 Στις 23 Απριλίου 1987, οι εφοπλιστές κατέθεσαν στο Arrondissementsrechtbank Groningen (Κάτω Χώρες), τόπο νηολογήσεως του πλοίου τους, αίτηση περιορισμού της ευθύνης τους. Στις 27 Μαΐου 1987, το δικαστήριο αυτό εξέδωσε διάταξη, με την οποία περιόρισε προσωρινώς το ποσό της ευθύνης των αιτούντων σε 52 417,40 ολλανδικά φιορίνια (NLG) και υποχρέωσε τους εφοπλιστές να καταθέσουν το ως άνω ποσό αυξημένο κατά 10 000 NLG για τα δικαστικά έξοδα. Με τηλετύπημα της 5ης Ιουνίου 1987, οι δικηγόροι των εφοπλιστών ενημέρωσαν τη Mærsk για την απόφαση αυτή.
- 21 Στις 20 Ιουνίου 1987, η Mærsk άσκησε, ενώπιον του Vestre Landsret (Δανία), αγωγή αποζημιώσεως κατά των εφοπλιστών.
- 22 Στις 24 Ιουνίου 1987, η Mærsk άσκησε έφεση, ενώπιον του Gerechtshof Leeuwarden (Κάτω Χώρες), κατά της αποφάσεως του Arrondissementsrechtbank Groningen, επικαλούμενη την έλλειψη δικαιοδοσίας του τελευταίου. Στις 6 Ιανουαρίου 1988, το εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, παραπέμποντας μεταξύ άλλων στα άρθρα 2 και 6α της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Η Mærsk δεν άσκησε αναίρεση.
- 23 Με συστημένη επιστολή της 1ης Φεβρουαρίου 1988, ο εκκαθαριστής κοινοποίησε στον δικηγόρο της Mærsk τη διάταξη του πρωτοδικείου περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης και, με έγγραφο της 25ης Απριλίου 1988, κάλεσε τη Mærsk να αναγγείλει την απαίτησή της.

- 24 Η Mærsk δεν ανταποκρίθηκε στην ως άνω πρόσκληση, αλλά επέλεξε να ακολουθήσει τη δικαστική οδό ενώπιον των δανικών δικαστηρίων. Δεδομένου ότι οι απαιτήσεις των ζημιωθέντων προσώπων δεν αναγγέλθηκαν, το ποσό που κατατέθηκε στο ολλανδικό δικαστήριο επεστράφη στους εφοπλιστές τον Δεκέμβριο του 1988.
- 25 Με απόφαση της 27ης Απριλίου 1988, το Vestre Landsret έκρινε ότι οι αποφάσεις των ολλανδικών δικαστηρίων της 27ης Μαΐου 1987 και της 6ης Ιανουαρίου 1988 έπρεπε να θεωρηθούν δικαστικές αποφάσεις κατά την έννοια του άρθρου 25 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, εφόσον η Mærsk είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.
- 26 Εκτιμώντας ότι οι διαδικασίες που διεξάχθηκαν στις Κάτω Χώρες και στη Δανία αφορούσαν τους ίδιους διαδίκους, είχαν το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία, χωρίς η διαπίστωση αυτή να αναιρείται από το γεγονός ότι η Mærsk παρέλειψε να προβάλει τα συμφέροντά της στο πλαίσιο της διαδικασίας περί περιορισμού της ευθύνης, το Vestre Landsret έκρινε ότι πληρούνταν οι προϋποθέσεις για τη διαπίστωση εκκρεμοδικίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.
- 27 Δεδομένου ότι το Arrondissementsrechtbank Groningen επιλήφθηκε πρώτο της υποθέσεως (στις 23 Απριλίου 1987) και διαπίστωσε, πράγμα που επιβεβαιώθηκε κατ' έφεση, ότι είχε δικαιοδοσία να εκδώσει την απόφασή του, το Vestre Landsret απεκδύθηκε αυτής, κατ' εφαρμογή του άρθρου 21, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, υπέρ του ολλανδικού δικαστηρίου.
- 28 Η Mærsk άσκησε έφεση ενώπιον του Højesteret.

29 Εκτιμώντας ότι η υπόθεση εγείρει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 21, 25 και 27 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Εμπίπτει διαδικασία περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης κατόπιν αιτήσεως πλοιοκτήτη [κατ' εφαρμογήν της συμβάσεως του 1957] στο άρθρο 21 της Συμβάσεως [των Βρυξελλών], αν η αίτηση αναφέρει ονομαστικά το πρόσωπο που θα μπορούσε ενδεχομένως να ζημιωθεί;

- 2) Συνιστά διάταξη περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, βάσει των ολλανδικών δικονομικών κανόνων που ίσχυαν το 1986, δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 25 της ως άνω Συμβάσεως;

- 3) Μπορεί κεφάλαιο για τον περιορισμό της ευθύνης, συσταθέν στις 27 Μαΐου 1987 με απόφαση ολλανδικού δικαστηρίου βάσει των τότε ισχυόντων ολλανδικών δικονομικών κανόνων η οποία δεν κοινοποιήθηκε προηγουμένως στον ενδιαφερόμενο πιστωτή, να μην αναγνωριστεί σήμερα εντός άλλου κράτους μέλους βάσει του άρθρου 27, σημείο 2, της ως άνω Συμβάσεως;

- 4) Αν στο τρίτο ερώτημα δοθεί καταφατική απάντηση, μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα του οικείου πιστωτή να επικαλεστεί το άρθρο 27, σημείο 2, για τον λόγο ότι έθιξε μεταγενέστερα, εντός του κράτους μέλους στο οποίο συστάθηκε το κεφάλαιο, το ζήτημα της δικαιοδοσίας ενώπιον ανωτέρου δικαστηρίου χωρίς να έχει προβάλει αντιρρήσεις για την έλλειψη κοινοποιήσεως;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 30 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να μάθει, κατ' ουσίαν, αν, αφενός, η αίτηση που υποβάλλει πλοιοκτήτης ενώπιον δικαστηρίου συμβαλλόμενου κράτους μέλους με σκοπό τη σύσταση κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης του, μολονότι αυτή προσδιορίζει το ενδεχόμενο θύμα της ζημίας, και, αφετέρου, αγωγή αποζημιώσεως ασκηθείσα ενώπιον δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους μέλους από το εν λόγω θύμα κατά του πλοιοκτήτη συνιστούν αιτήσεις με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία, αφορώσες τους ίδιους διαδίκους κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.
- 31 Υπενθυμίζεται, προκαταρκτικώς, ότι το άρθρο 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών περιλαμβάνεται, μαζί με το άρθρο 22, περί συναφείας, στον τίτλο II, τμήμα 8, της Συμβάσεως, το οποίο αποσκοπεί, προς διασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης εντός της Κοινότητας, στην αποφυγή παραλλήλων διαδικασιών εκκρεμών ενώπιον των δικαστηρίων διαφόρων συμβαλλομένων κρατών και της εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από αυτές. Προς τούτο, η ρύθμιση αυτή αποβλέπει στον εξ αρχής αποκλεισμό, κατά το μέτρο του δυνατού, μιας καταστάσεως όπως η του άρθρου 27, σημείο 3, της εν λόγω Συμβάσεως, δηλαδή της μη αναγνώρισεως μιας αποφάσεως λόγω του ασυμβιβάστου της με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνώρισεως (βλ. αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 1987, 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, Συλλογή 1987, σ. 4861, σκέψη 8, και της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-116/02, Gasser, Συλλογή 2003, σ. I-14693, σκέψη 41).
- 32 Συνεπώς, προς επίτευξη αυτών των σκοπών, το άρθρο 21 πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικώς κατά τρόπο που να καλύπτει κατ' αρχήν όλες τις περιπτώσεις εκκρεμοδικίας ενώπιον δικαστηρίων συμβαλλομένων κρατών, ανεξαρτήτως της κατοικίας των διαδίκων (αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 1991, C-351/89, Overseas Union Insurance κ.λπ., Συλλογή 1991, σ. I-3317, σκέψη 16, και προπαρατεθείσα απόφαση Gasser, σκέψη 41).

- 33 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι αντικείμενο της διαδικασίας περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, όπως της κινηθείσας ενώπιον του ολλανδικού δικαστηρίου, είναι να παράσχει τη δυνατότητα στον ιδιοκτήτη πλοίου, η ευθύνη του οποίου μπορεί να στοιχειοθετηθεί για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμβάσεως του 1957, να περιορίσει την ευθύνη του σε ποσό υπολογιζόμενο σύμφωνα με το άρθρο 3 της συμβάσεως, οπότε οι πιστωτές να μην μπορούν να απαιτήσουν από τον πλοιοκτήτη, για το ίδιο ζημιογόνο γεγονός, ποσά πέραν εκείνων που μπορούν να τους αποδοθούν στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.
- 34 Μια τέτοια αίτηση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης συνιστά ασφαλώς αίτηση κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Πρέπει, πάντως, να εξεταστεί περαιτέρω αν η αίτηση αυτή έχει το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία με αγωγή αποζημιώσεως ασκηθείσα από το θύμα κατά του πλοιοκτήτη, ενώπιον του δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους μέλους και αν οι εν λόγω αιτήσεις υποβλήθηκαν μεταξύ των ίδιων διαδίκων. Αυτές οι τρεις προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς προκειμένου να υπάρξει εκκρεμοδικία κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 21.
- 35 Αφενός, οι επίδικες αιτήσεις προδήλως δεν έχουν το ίδιο αντικείμενο. Συγκεκριμένα, ενώ η αγωγή αποζημιώσεως αποβλέπει στη στοιχειοθέτηση της ευθύνης του εναγομένου, η αίτηση περιορισμού της ευθύνης αποβλέπει, εφόσον στοιχειοθετηθεί ευθύνη, στον περιορισμό της σε ποσό υπολογιζόμενο κατ' εφαρμογή της συμβάσεως του 1957, καθότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 7, της εν λόγω συμβάσεως, «η επίκληση του περιορισμού της ευθύνης δεν συνεπάγεται αναγνώριση της ευθύνης αυτής».
- 36 Το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, ο εκκαθαριστής επαληθεύει τις απαιτήσεις ή ο οφειλέτης μπορεί έστω να τις αμφισβητήσει, δεν μπορεί να επηρεάσει το κύρος της ως άνω αναλύσεως. Συγκεκριμένα, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, για να ελεγχθεί αν δύο

αιτήσεις έχουν το ίδιο αντικείμενο κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αποκλειστικώς, όπως προκύπτει από το κείμενο του άρθρου αυτού, τα αντίστοιχα αιτήματα των εναγόντων στις δύο διαφορές και όχι οι αμυντικοί ισχυρισμοί που προβάλλει, ενδεχομένως, ένας από τους εναγομένους (απόφαση της 8ης Μαΐου 2003, C-111/01, Gantner Electronic, Συλλογή 2003, σ. I-4207, σκέψη 26).

37 Αφετέρου, οι επίδικες αιτήσεις δεν ταυτίζονται ούτε ως προς την αιτία τους κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

38 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η «αιτία» καλύπτει την πραγματική και τη νομική βάση της αγωγής (βλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1994, C-406/92, Tatry, Συλλογή 1994, σ. I-5439, σκέψη 39), επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι τα πραγματικά περιστατικά στα οποία οφείλονται οι δύο αιτήσεις ταυτίζονται, η νομική βάση καθεμίας από αυτές διαφέρει, όπως επισήμαναν η Mærsk, η Επιτροπή και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 41 των προτάσεών του. Η αγωγή αποζημιώσεως στηρίζεται πράγματι στο δίκαιο της εξωσυμβατικής ευθύνης, ενώ η αίτηση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης στηρίζεται στη σύμβαση του 1957 και στην ολλανδική νομοθεσία που την έθεσε σε εφαρμογή.

39 Κατά συνέπεια, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί η τρίτη προϋπόθεση σχετικά με την ταύτιση των διαδίκων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, εφόσον δεν υπάρχει ταύτιση αντικειμένου και αιτίας, δεν υπάρχει εκκρεμοδικία κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών μεταξύ διαδικασίας περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης ενός πλοιοκτήτη, όπως της κινηθείσας εν προκειμένω ενώπιον ολλανδικού δικαστηρίου, και αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

- 40 Το συμπέρασμα αυτό δεν εμποδίζει, κατ' αρχήν, όπως επισήμαναν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 45 των προτάσεών του, την εφαρμογή του άρθρου 22 της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Συγκεκριμένα, αιτήσεις όπως οι επίδικες στην υπόθεση της κύριας δίκης συνδέονται μεταξύ τους επαρκώς στενά ώστε να θεωρούνται συναφείς υπό την έννοια του τρίτου εδαφίου του άρθρου αυτού, οπότε το δικαστήριο που επιλήφθηκε δεύτερο μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία.
- 41 Εντούτοις, εν προκειμένω δεν χρειάζεται να εξεταστούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 22 της Συμβάσεως των Βρυξελλών ούτε, ειδικότερα, να προσδιοριστεί, στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο που επιλήφθηκε πρώτο της διαφοράς, καθότι από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαδικασία ενώπιον του Arrondissementsrechtbank Groningen έχει περατωθεί οριστικά και ότι, εφόσον δεν αναγγέλθηκαν αξιώσεις από τους ζημιωθέντες, το κατατεθέν σ' αυτό ποσό επεστράφη στους εφοπλιστές τον Δεκέμβριο του 1988. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχουν πλέον «συναφείς αγωγές» κατά την έννοια του άρθρου 22 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.
- 42 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, αφενός, η αίτηση που υποβάλλει πλοιοκτήτης ενώπιον δικαστηρίου συμβαλλόμενου κράτους μέλους με σκοπό τη σύσταση κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης του, μολονότι αυτή προσδιορίζει το ενδεχόμενο θύμα της ζημίας, και, αφετέρου, αγωγή αποζημιώσεως ασκηθείσα ενώπιον δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους μέλους από το εν λόγω θύμα κατά του πλοιοκτήτη δεν δημιουργούν εκκρεμοδικία κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 43 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, συνιστά δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 25 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

- 44 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 25, ο όρος «απόφαση» κατά την έννοια της εν λόγω συμβάσεως καλύπτει «κάθε απόφαση εκδιδόμενη από δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους, οποιαδήποτε και αν είναι η ονομασία της».
- 45 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο (βλ. απόφαση της 2ας Ιουνίου 1994, C-414/92, Solo Kleinmotoren, Συλλογή 1994, σ. I-2237, σκέψη 17), για να μπορεί μια πράξη να χαρακτηριστεί ως «απόφαση» κατά την έννοια της Συμβάσεως των Βρυξελλών, η πράξη αυτή πρέπει να προέρχεται από δικαιοδοτικό όργανο συμβαλλομένου κράτους αποφαινομένου κυριαρχικώς επί ορισμένων από τα επίμαχα μεταξύ των διαδίκων σημεία.
- 46 Όπως υπενθυμίζεται με την έκθεση για τη Σύμβαση των Βρυξελλών (ΕΕ 1979, C 59, σ. 71, σημείο 184), το άρθρο 25 της Συμβάσεως αυτής δεν περιορίζεται στις αποφάσεις που τερματίζουν ολικώς ή μερικώς τη διαφορά, αλλά αφορά επίσης τις μη οριστικές αποφάσεις ή τις αποφάσεις που διατάσσουν ασφαλιστικά μέτρα.
- 47 Κατά συνέπεια, απόφαση όπως η διάταξη της 27ης Μαΐου 1987 του Arrondissementsrechtbank Groningen, η οποία προσδιορίζει προσωρινώς το ποσό στο οποίο περιορίζεται η ευθύνη ενός πλοιοκτήτη, διέπεται από το άρθρο 25 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.
- 48 Η Mærsk ωστόσο επισημαίνει ότι η διάταξη αυτή δεν συνιστά απόφαση κατά την έννοια του άρθρου αυτού, καθότι δεν εκδόθηκε κατόπιν κατ' αντιμωλία διαδικασίας.

- 49 Ο αντίθετος αυτός ισχυρισμός δεν μπορεί να γίνει δεκτός.
- 50 Συγκεκριμένα, ναι μεν αληθεύει ότι, κατά πάγια νομολογία, η σύμβαση αφορά κυρίως τις δικαστικές αποφάσεις οι οποίες, προτού ζητηθεί η αναγνώριση και η εκτέλεσή τους σε κράτος άλλο από το κράτος προελεύσεως, αποτέλεσαν ή μπορούσαν να αποτελέσουν, υπό διάφορες προϋποθέσεις, στο εν λόγω κράτος προελεύσεως, αντικείμενο κατ' αντιμωλία εξετάσεως (απόφαση της 21ης Μαΐου 1980, 125/79, Denilauler, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 149, σκέψη 13), επιβάλλεται όμως ακριβώς η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν η διάταξη του ολλανδικού δικαστηρίου εκδόθηκε κατόπιν μιας πρώτης φάσεως της διαδικασίας που δεν περιελάμβανε αντιπαράθεση, μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο κατ' αντιμωλία εξετάσεως προτού τεθεί ζήτημα αναγνώρισεως ή εκτελέσεως της δυνάμει της Συμβάσεως (βλ., επίσης, υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1995, C-474/93, Hengst Import, Συλλογή 1995, σ. I-2113, σκέψη 14).
- 51 Προκύπτει, ως εκ τούτου, από τη δικογραφία ότι μια τέτοια διάταξη δεν παράγει αποτελέσματα προτού κοινοποιηθεί στους πιστωτές, οι οποίοι ακολούθως μπορούν να προβάλουν τα δικαιώματά τους ενώπιον του δικαστηρίου που την εξέδωσε, αμφισβητώντας τόσο το δικαίωμα του οφειλέτη να τύχει περιορισμού της ευθύνης του όσο και το ποσό του περιορισμού αυτού. Περαιτέρω, οι πιστωτές μπορούν να ασκήσουν έφεση κατά της διατάξεως αυτής, αμφισβητώντας τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που την εξέδωσε —πράγμα που συνέβη εξάλλου στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 52 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, συνιστά δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 25 της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

Επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

- 53 Με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, η οποία δεν έχει προηγουμένως κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο πιστωτή, μπορεί να μην αναγνωριστεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέλος, κατά το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ακόμη και όταν ο πιστωτής έχει ασκήσει έφεση κατά της αποφάσεως αυτής για να αμφισβητήσει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που την εξέδωσε, χωρίς ωστόσο να έχει προβάλει αντιρρήσεις για την έλλειψη κοινοποίησεως του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου.
- 54 Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 27 της Συμβάσεως των Βρυξελλών απαριθμεί τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται, σε ένα συμβαλλόμενο κράτος, η αναγνώριση αποφάσεων εκδοθεισών σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος. Κατά το σημείο 2 του εν λόγω άρθρου, απόφαση δεν αναγνωρίζεται «αν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί στον ερημοδικήσαντα διάδικο κανονικά και έγκαιρα ώστε να μπορεί να αμυνθεί».
- 55 Κατά πάγια νομολογία, σκοπός της διατάξεως αυτής είναι να εξασφαλιστεί ότι μια απόφαση δεν αναγνωρίζεται ούτε εκτελείται βάσει της Συμβάσεως εάν δεν έχει παρασχεθεί στον εναγόμενο η δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του δικαστηρίου προελεύσεως (αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1981, 166/80, Klomps, Συλλογή 1981, σ. 1593, σκέψη 9, της 21ης Απριλίου 1993, C-172/91, Sonntag, Συλλογή 1993, σ. I-1963, σκέψη 38, και προπαρατεθείσα Hengst Import, σκέψη 17).
- 56 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η μη αναγνώριση της αποφάσεως, για τους περιεχόμενους στο άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών λόγους, είναι δυνατή μόνο στην περίπτωση που ο εναγόμενος ερημοδίκησε κατά τη διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση της αρχικής αποφάσεως. Επομένως, δεν είναι δυνατή επίκληση της εν λόγω διατάξεως στην περίπτωση που ο εναγόμενος έχει παραστεί ή έχει τουλάχιστον λάβει γνώση των δεδομένων της διαφοράς και του έχει παρασχεθεί η δυνατότητα να αμυνθεί (προπαρατεθείσα απόφαση Sonntag, σκέψη 39).

- 57 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Mærsk ουδέποτε μετέσχε στη διαδικασία περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης. Ασφαλώς, άσκησε έφεση κατά της διατάξεως της 27ης Μαΐου 1987. Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 60 των προτάσεών του, μια τέτοια έφεση, η οποία αφορούσε αποκλειστικά τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που εξέδωσε την εν λόγω διάταξη, δεν μπορεί να ισοδυναμεί με συμμετοχή του εναγομένου στη διαδικασία για τον περιορισμό της ευθύνης των εφοπλιστών μέχρις ορισμένου ποσού. Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Mærsk ερημοδίκησε κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.
- 58 Υπό τις συνθήκες αυτές, σύμφωνα με την τελευταία αυτή διάταξη, για να μπορεί να αναγνωριστεί η απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης σύμφωνα με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο έπρεπε να έχει κοινοποιηθεί νομότυπα και έγκαιρα στη Mærsk.
- 59 Συναφώς, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της διαδικασίας περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, όπως αυτή διέπεται από το ολλανδικό δίκαιο, κατά την οποία το δικαστήριο εκδίδει διάταξη προσδιορίζουσα προσωρινώς το όριο της ευθύνης στο πλαίσιο μονομερούς διαδικασίας, ενώ ακολουθεί κατ' αντιπαράθεση συζήτηση, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως. Μια τέτοια διάταξη πρέπει να θεωρηθεί ως πράξη ισοδύναμη με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, της εν λόγω Συμβάσεως.
- 60 Από τη δικογραφία προκύπτει, αφενός, ότι ο εκκαθαριστής που διόρισε το Arrondissementsrechtbank Groningen ενημέρωσε τη Mærsk, με συστημένη επιστολή της 1ης Φεβρουαρίου 1988, σχετικά με το περιεχόμενο της διατάξεως της 27ης Μαΐου 1987 και, αφετέρου, ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Ολλανδική Κυβέρνηση, μια τέτοια κοινοποίηση είναι νομότυπη κατά το ολλανδικό δίκαιο και τη σύμβαση σχετικά με την επίδοση και την κοινοποίηση στο εξωτερικό δικαστικών και εξώδικων εγγράφων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που

υπογράφηκε στη Χάγη στις 15 Νοεμβρίου 1965, η οποία δέσμευε το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και το Βασίλειο της Δανίας όταν συνέβησαν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης.

- 61 Εναπόκειται στον δικαστή του οικείου κράτους αναγνώρισεως να εκτιμήσει αν η κοινοποίηση αυτή πραγματοποιήθηκε νομότυπα και έγκαιρα ώστε να μπορέσει ο εναγόμενος να προετοιμάσει αποτελεσματικά την άμυνά του, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υποθέσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Klompers, σκέψη 20, καθώς και απόφαση της 11ης Ιουνίου 1985, 49/84, Debaecker και Plouvier, Συλλογή 1985, σ. 1779, σκέψη 31).
- 62 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, η οποία δεν έχει προηγουμένως κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο πιστωτή, μπορεί να μην αναγνωριστεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέλος, κατά το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ακόμη και όταν ο πιστωτής έχει ασκήσει έφεση κατά της αποφάσεως αυτής για να αμφισβητήσει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που την εξέδωσε, δεν μπορεί να μην αναγνωριστεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέλος, κατά το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, υπό την προϋπόθεση ότι έχει κοινοποιηθεί ή επιδοθεί νομότυπα και έγκαιρα στον εναγόμενο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Αφενός η αίτηση που υποβάλλει πλοιοκτήτης ενώπιον δικαστηρίου συμβαλλόμενου κράτους μέλους με σκοπό τη σύσταση κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης του, μολονότι αυτή προσδιορίζει το ενδεχόμενο θύμα της ζημίας, και αφετέρου αγωγή αποζημίωσης ασκηθείσα ενώπιον δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους μέλους από το εν λόγω θύμα κατά του πλοιοκτήτη δεν δημιουργούν εκκρεμοδικία κατά την έννοια του άρθρου 21 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας.

- 2) Απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, συνιστά δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 25 της Συμβάσεως αυτής.

- 3) Απόφαση περί συστάσεως κεφαλαίου για τον περιορισμό της ευθύνης, η οποία δεν έχει προηγουμένως κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο πιστωτή, ακόμη και αν αυτός έχει ασκήσει έφεση κατά της αποφάσεως αυτής για να αμφισβητήσει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που την εξέδωσε, δεν μπορεί να μην αναγνωριστεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέλος, κατά το άρθρο 27, σημείο 2, της εν λόγω Συμβάσεως, υπό την προϋπόθεση ότι έχει κοινοποιηθεί ή επιδοθεί νομότυπα και έγκαιρα στον εναγόμενο.

(υπογραφές)